

T.C

SAĞLIK BAKANLIĞI
SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ
KANUNİ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA
HASTANESİ
ENGELLİ HAKLARI REHBERİ

ÖNSÖZ

Engelli bireylerin toplumsal hayata eşit ve etkin katılımlarının desteklenmesi, toplumda yaşayan herkesin sorumluluğudur. Bu sorumluluğun farkında olarak bizler, engelli bireylerin ayrımcılığa uğramadan; çalışma ve sağlık haklarına erişimleri için gerekli önlemleri almaktayız.

Hastane Yönetimi olarak; mevcut uygulamaları da gözeterek, engelli ve engelli yakını olan çalışanlarımızın izin ve nöbet muafiyetine yönelik gerekli düzenlemeleri yaptık. Bununla birlikte çalışma hayatında sorunların tespiti, çözüm önerilerine birlikte karar verme ve doğrudanbilgilendirme amacıyla; hastanemizde çalışan engelli ve engelli yakını olanlara ait bir veri tabanı oluşturduk. Sağlık Bakanlığının Engelli Kişilere Yönelik Sağlık Hizmetinin Sunumuna İlişkin Genelgesini de (2010/79 sayılı) dikkate alarak, engelli hasta ve ziyaretçilere yönelik hizmetlerin iyileştirilmesi ve böylece sağlık hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesi için çalışmalar yaptık ve yapmaya da devam ediyoruz.

Engelli ve engelli yakını olan çalışanlarımızın ve hizmet verdiğimiz engelli hastalarımızın talepleri doğrultusunda, onların haklarını öğrenmeleri için hazırlanan bu rehberi hizmetesunmaktan mutluyuz.

Sağlıklı günler dileklerimle.

Prof. Dr. Süleyman TÜREDİ

SBÜ Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesi Başhekimi

İÇİNDEKİLER

ENGELLİLİK İLE İLGİLİ TEMEL MEVZUAT	4
ENGELLİ HAKLARINDAN KİMLER YARARLANABİLİR?	5
ENGELLİ SAĞLIK KURUL RAPORU- ÖZEL GEREKSİNİM RAPORU.....	5
ENGELLİ KİMLİK KARTI.....	10
EVDE SAĞLIK HİZMETİ	10
SOSYAL YARDIMLAR.....	10
VERGİ MUAFİYETLERİ	12
ENGELLİLİK GELİR VERGİSİ İNDİRİMİ	13
EĞİTİM HAKKI.....	14
İSTİHDAM HAKLARI.....	15
ÇALIŞMA HAYATINDA HAKLAR.....	16
ENGELLİ ÇOCUĞU/YAKINI OLAN ÇALIŞANLARIN HAKLARI.....	19
ERİŞİLEBİLİRLİK.....	21
SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI.....	22
SGK ÖDENEĞİ OLAN BAZI MALZEME VE HİZMETLER.....	24
KAMUSAL HAKLAR.....	25
DİĞER DÜZENLEMELER.....	26
BİLGİ ALMAK İÇİN BAŞVURULACAK KURUM/İLETİŞİM NUMARALARI.....	27
KAYNAKLAR.....	29

ENGELLİLİK İLE İLGİLİ TEMEL MEVZUAT

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi

21. yüzyılın ilk insan hakları belgesi olan Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 13 Aralık 2006 tarihinde kabul edilmiştir. Toplam 50 maddeden oluşan ve taraf olan devletlere, engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve onların yaşam standartlarını yükseltmek gibi yükümlülükler getiren Sözleşme, imzaya açıldığı ilk gün olan 30 Mart 2007 tarihinde ülkemiz tarafından imzalanmıştır. 3 Aralık 2008 tarihinde TBMM'de onaylanan Sözleşmeye ilişkin Türkiye'nin bir çekince veya beyanı söz konusu değildir. Sözleşme ülkemizde iç hukuk metni haline gelmiştir. Anayasanın 90. Maddesine göre "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır". Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol, 2015 yılında TBMM'de onaylanmıştır. Engelli haklarının ihlal edildiğini düşünen engelliler, engelli örgütleri ya da bireyler, iç hukuk yollarını tükettiklerinde BM Engelli Hakları Komitesine başvuruyabilmektedirler.

Her engelli birey ve ailesinin okuması ve içselleştirmesi gereken bu Sözleşme, engelli bireylerin insan haklarından ayrımcılığa uğramaksızın yararlanmalarının güvence altına alınması gerektiğini onaylar. Sözleşme'nin amacı, engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik etmek, korumak, sağlamak ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirmektir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 10: Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Madde 50: Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Madde 61: Devlet, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malûl ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır.

Madde 42: Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Engelliler Hakkında Kanun

Engellileri, ailelerini, engellilere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile diğer ilgilileri kapsayan ve 1 Temmuz 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5378 sayılı bu Kanunun amacı; engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır. Kanun, doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak

üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklamış, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini, engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık olarak değerlendirilemeyeceğini hüküm altına almıştır.

ENGELLİ HAKLARINDAN KİMLER YARARLANABİLİR?

Ülkemizde engelli haklarından yararlanmak için; bireyin en az %40 oranında engelli olduğunu, Sağlık Bakanlığı tarafından engelli sağlık kurul raporu vermeye yetkilendirilmiş bir hastaneden aldığı raporla belgelemiş olması gerekir. Bunun yanında 20 Şubat 2019 tarihinden önce alınmış raporlarda, çocukların özel eğitim almaları için gerekli engel oranında alt sınır %20'dir. 20 Şubat 2019 tarihinde yayınlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER) gereği, çocukların raporlarına engel oranı yazılmayacak engel oranı %20'nin karşılığı olarak raporda "özel gereksinim var (ÖGV)" ibaresi yazılacaktır. Çocukların fizyoterapi, özel eğitim, rehabilitasyon ve benzer gereksinimleri raporda belirtilecektir.

ENGELLİ SAĞLIK KURUL RAPORU- ÖZEL GEREKSİNİM RAPORU

20 Şubat 2019 tarihinde yayınlanan ve aynı gün yürürlüğe giren Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik ve Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER) ile birlikte 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik; sadece 18 yaşını doldurmuş olan bireyleri kapsar. 18 yaş altı çocukların sağlık kurul işlemleri ise Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER) hükümlerine göre düzenlenecektir. Özel gereksinimli çocukların raporlarında "engelli" ifadesi geçmeyecek ve herhangi bir engel oranı yazılmayacaktır. Bu Yönetmelikler engelli sağlık kurul raporları ile birlikte çocukların ve erişkinlerin terör, kaza ve yaralanmaya bağlı durum bildirir sağlık kurulu raporunun alınmış işlemlerini de düzenler.

Çocuk ve erişkinler için engelli sağlık kurul raporu, Sağlık Bakanlığı tarafından, engelli Sağlık Kurul Raporu vermeye yetkilendirilmiş hastanelerden alınır.

Kazanılmış haklar

Engelliler Hakkında Kanunun "Mevcut belgelerin geçerliliği" başlığında yer alan Geçici Madde 5'de; "engelli bireylerin bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce ilgili mevzuatına göre almış oldukları sağlık kurulu raporlarına istinaden hâlen yararlanmakta oldukları hak ve menfaatlerin, sağlık kurulu raporu dışındaki diğer şartların muhafaza edilmesi ve ilgili mevzuatına göre bu hak ve menfaatlerin devamının mümkün olması kaydıyla, önceki raporların geçerlilik süresi içinde aynı şekilde uygulanmasına devam olunur. Ayrıca, engelli bireylerin

ilgili mevzuatına uygun olarak daha önceden almış oldukları sağlık kurulu raporlarına istinaden engellilik durumlarının tespitine veya engellilikleri dolayısıyla kendilerine veya yakınlarına kolaylıklar ya da haklar teminine yönelik olarak bu maddenin yayımı tarihine kadar verilmiş olan özür, sakat, çürük veya zihinsel ya da bedensel engelleri niteleyen benzeri ibareleri içeren belge, kimlik, kart ve benzeri belgelerin, geçerli oldukları süreler dâhilinde yenilenmeleri gerekmez” ifadeleri yer alır. Dolayısıyla “belirli bir tarih öncesi alınmış raporlar geçersizdir” söylemi yersizdir.

Yeni Yönetmeliğe göre ÇÖZGER raporu olan çocuklar; 18 yaşını doldurduğunda, rapor “sürekli” dahi olsa, rapor geçersiz olacak ve bu kişiler 18 yaşını doldurduğu günden itibaren en geç 3 ay içinde erişkin engelli raporu alacaklardır. Haklarında ÇÖZGER düzenlenmiş olan çocuklara, talep halinde 18 yaş dolmadan 3 ay önce Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmeliğe göre rapor düzenlenebilir. Ancak alınan bu rapor, çocuk 18 yaşını doldurduğu günden itibaren geçerli olur. Sağlık Bakanlığının 11.04.2019 tarih 23642684 sayılı Engelli Raporlarının Düzenlenmesinde Uyulacak Kurallar Konulu yazısında; 18 yaş altı çocuklar için eski mevzuat hükümleri ile eski formatta düzenlenmiş “sürekli” ibareli sağlık raporları geçerliliğini korumaktadır. Çocuk 18 yaşını doldursa dahi raporun yenilenmesine gerek yoktur. Eski mevzuat hükümlerine göre süreli ibareli alınmış rapor, süresi bitimine dek geçerlidir. Bu süre bitiminde çocuğa yeni Yönetmeliğe göre rapor düzenlenir.

Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelikte yer alan ifadelere göre; bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce 18 yaş üstü engelliler için düzenlenmiş sürekli ibareli sağlık kurulu raporlarıyla belirlenmiş olan tüm vücut fonksiyon kaybı oranları geçerli olup bu oranlara dayanılarak sağlanmış istihdam, eğitim, sosyal destek ve yardım hizmetlerinin sürdürülebilmesi için kurumlarca rapor istenemez. Aynı şekilde rapor süreli ise rapor süresinin bitimine dek kurumlarca rapor yenilenmesi talep edilemez.

Bununla birlikte her iki Yönetmeliğe göre; Özel Tüketim Vergisi Kanuna göre ÖTV istisnالی araç alımında 01.08. 2002 tarihi öncesinde alınan raporlar geçerli olmadığından, ÖTV istisnالی araç talebinde bulunan bireyler için bu tarih öncesi sürekli raporu olanlara yeni rapor düzenlenir. Bunun yanında ÖTV istisnالی araç alımında yıl olarak “süreli” raporu olanlar, raporun bitimine 6 ay kalıncaya dek ÖTV istisnالی araç alabilecekleri için bu kişiler rapor bitimine 6 aydan az kaldığında yeni rapor talebinde bulunabileceklerdir.

ÇÖZGER için mevzuatla uyum arandığında kullanılacak tablo

Özel gereksinimli çocuklar için tanımlanmış hakların kullanımında engel oranlarının belirlenmesi için Yönetmelik ekinde açıklanmış “özel gereksinim düzeylerinin karşılığı olan engel oranlarına” bakılması gerekir. Buna göre;

1. Özel gereksinim var (ÖGV): %20-39
2. Hafif düzeyde özel gereksinim var: %40-49
3. Orta düzey özel gereksinim var: %50-59
4. İleri düzeyde özel gereksinim var: %60-69

5. Çok ileri düzeyde özel gereksinim var: %70-79 (Ağır engelli olduğu kabul edilir)
6. Belirgin düzeyde özel gereksinim var (BÖGV): %80-89 (Ağır engelli olduğu kabul edilir)
7. Özel Koşul Gereksinimi var (ÖKGV): %90-99 (Ağır engelli olduğu kabul edilir)

Hakların kullanımı

Çocuk ve yetişkinler için alınan raporlar tek başına, hakların verilmesi için dayanak teşkil etmez. Kişinin elde edeceği sosyal haklar, hizmetler veya kazanımlar rapor dikkate alınarak ilgili kurumlarca belirlenir. Hakların kullanımında bireye ait en son tarihli rapor geçerli olacaktır.

Çocuklar için rapor alımı

Çocuğun annesi, babası ya da yasal vasisi (bakım veren kişi) başvuru dilekçesi ile ÇÖZGER vermeye yetkili olan sağlık kuruluşuna başvurur. Sağlık kuruluşunda çocuğu takip etmekte olan hekim, yoksa ÇÖZGER yetkili hekimi süreci başlatır. ÇÖZGER vermeye yetkili sağlık kuruluşunda, çocuk başvuru öncesinde izlenmekte ise tanısı ve özel gereksinimleri için çocuğu izleyen uzmanlardan görüşleri istenir. 20 Şubat 2019 tarihi öncesi uygulamada çocuğun kurula gelmesi bir zorunluluktan ancak yeni uygulamaya göre; gereği hâlinde çocuk kurula davet edilir.

Çocuklar için raporların geçerlilik süresi

- 1) Rapor sürekli veya süreli olarak düzenlenir, raporda geçerlilik süresi mutlaka belirtilir.
- 2) Çocuğun gereksinim durumunun ilaç tedavisi, cerrahi tedavi ve/veya rehabilitasyon uygulamaları ile zaman içinde azalma ihtimali olduğu ve hastalık bulgularının tam olarak görülemediği hâllerde süreli rapor düzenlenir.
- 3) Çocuğun gereksinim durumunun sabit kalması veya artması söz konusu olan hastalıklar için sürekli rapor düzenlenir.
- 4) Çocuğun özel gereksiniminin değişmesi hâlinde bakım veren kişinin talebi ve ilgili branş hekiminin kurula sevki uygun görmesi üzerine süre aranmaksızın çocuğun özel gereksinimi yeniden değerlendirilir ve yeni rapor düzenlenir.

Erişkinler için engelli sağlık kurulu raporunun düzenlenmesi

Birey veya vasisi, başvuru dilekçesi ile rapor vermeye yetkili olan sağlık kuruluşuna başvurur. Değerlendirme için bireyin ve/veya vasisinin sağlık beyanına uygun olarak ilgili poliklinikler belirlenerek süreç başlatılır. Engelli bireyin Kurula gelmesi zorunludur.

Raporda yer alan bağımlılık değerlendirmesi alanına “evet” ya da “hayır” ifadesi yazılarak bireyin durumu belirtilir ve bu alan hiç bir suretle boş bırakılamaz. Bu Yönetmelikte geçen “tam bağımlı engelli birey” ifadesi, ilgili mevzuatın uygulanması açısından ağır engellilik durumunu ifade eder.

Rapor kurum müracaatlarında üç, bireysel müracaatlarda iki nüsha olarak düzenlenir. Raporun bir nüshası bireye veya vasisine verilir. Kurum müracaatlarında raporun bir nüshası raporu isteyen kuruma bildirilir. İhtiyaç hâlinde rapor nüshaları başhekimlik onayı ile çoğaltılır.

Bireyin engellilik durumu dikkate alınarak çalıştırılmayacağı işlerin niteliği rapora mutlaka yazılır.

Bireylerden engellilik durumu sürekli olarak tekerlekli sandalye veya sedye kullanımını gerektirecek nitelikte olanlar ile sadece engelliliğine uygun hareket ettirici özel tertibatla taşıt kullanabilecek olanların durumu raporun açıklama kısmına yazılır.

Raporda bireyin son altı ay içinde çekilmiş fotoğrafının bulunması zorunludur.

Erişkinler için raporların geçerlilik süresi

Rapor sürekli veya süreli olarak düzenlenir, raporda geçerlilik süresi mutlaka belirtilir.

Bu Yönetmelikle raporun hangi hallerde süreli ya da sürekli olarak düzenleneceğine dair net ifadeler yer almıştır. Buna göre; bireyin engel durumunun ilaç tedavisi, cerrahi tedavi ve/veya rehabilitasyon uygulamaları ile zaman içinde azalma ihtimali olduğu ve hastalık bulgularının tam olarak görülemediği hâllerde süreli rapor düzenlenir. Bireyin engel durumunun sabit kalması veya artması söz konusu olan hastalıklar için sürekli rapor düzenlenir.

Yeni bir engel durumunun ortaya çıkması veya mevcut engellilik durumunda bir değişiklik meydana gelmesi hâlinde, bireyin talebi ve ilgili branş hekiminin sağlık kuruluna sevki uygun görmesi üzerine süre aranmaksızın engellilik durumu yeniden değerlendirilir ve yeni rapor düzenlenir. Süreli olarak düzenlenen raporlarda, sürenin bitmesine altı aydan kısa bir süre kalması durumunda, engelli bireye talebi üzerine tekrar rapor verilebilir.

Yeniden değerlendirme

Yeni bir engel durumu olduğunda ya da var olan engel durumunda bir değişiklik olduğunda erişkin bireyin kendisi ya da yasal vasisi, çocuklar için çocuğa bakım veren kişi, yeniden değerlendirme talep edebilecek, ancak ilgili branştan hekimin bu değerlendirmeyi uygun görmesi halinde işlem başlayacaktır. Örneğin; raporunda hafif engelli ya da kısmi bağımlı olduğu belirtilen serebral palsili bir birey, ilerleyen hastalığına göre tam bağımlı hale geldiğini belirtip yeniden değerlendirme istediğinde, yeniden rapor düzenlemeye yönelik talebin ilgili hekim tarafından onaylanması gerekmektedir.

Raporlara itiraz

1) Raporlara, engelli birey, bakım veren kişi veya raporu talep eden kurum tarafından il sağlık müdürlüğüne itiraz edilir. Kişisel rapor itirazları, ilgisine teslim tarihinden itibaren otuz gün içerisinde yapılır. Süresinde yapılmayan itirazlar değerlendirilmez. Kurum itirazları gerekçe belirtilerek yazı ile yapılır. Kurum itirazlarında süre aranmaz.

2) Rapora itiraz edilmesi hâlinde çocuk il sağlık müdürlüğü tarafından yetkili en yakın farklı bir sağlık kuruluşuna ya da önceki raporu farklı sağlık kuruluşundan alınmış ise sürekli izleminin yapıldığı sağlık kuruluşuna gönderilir. İtiraz edilen rapor ile itiraz üzerine verilen

rapordaki kararlar aynı yönde ise rapor kesinleşir. Rapor sonuçlarının farklı olması ve itirazın devam etmesi hâlinde, müdürlük tarafından en yakın hakem hastaneye yönlendirilir. Hakem hastane tarafından verilen karar kesindir.

3) İlk veya itiraza istinaden alınan ikinci rapor hakem hastaneden alınmış olsa dahi hakem hastane raporu olarak kabul edilmez.

4) Süreli/sürekli verilen raporlar ile ilgili olarak kontrol muayeneleri dışında herhangi bir sebeple kurum tarafından yeni bir rapor istenmesi durumunda, ilgili kurumun gerekçeli yazısına istinaden müdürlük tarafından, bu maddenin birinci ve ikinci fıkralara göre işlem yürütülür.

5) Hakem hastane kararı ile süresinde itiraz edilmeyerek kesinleşen rapor hakkında aynı gereksinim alanı ile ilgili yeni rapor başvurusu en erken altı ay sonra kabul edilir.

6) Terör, kaza ve yaralanma nedeniyle verilen, ilaç tedavisi, cerrahi tedavi ve/veya rehabilitasyon ile engel oranının değişmeyeceği hakem hastane kararı ile kesinleşen sürekli ibareli raporlar için yeni rapor başvurusu kabul edilmez.

Engelli sağlık kurul rapor ücreti

Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esaslarına göre ise; engel oranı %0 çıkması halinde kişilerden ücret alınacağı belirtilmiş olup, “08.02.2002 tarihli ve 24665 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 28.01.2002 tarihli ve 2002/3654 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince; Gaziler, şehit ve gazi dul ve yetimleri, engelliler, öğrenciler ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamındaki kişilerden sağlık kurulu rapor bedeli alınmayacağı kararlaştırıldığından, bu kişilerden ücret talep edilmeyecektir” ifadesine yer verilmiştir.

Engelliler tarafından talep edilen silah ruhsatı, ehliyet raporları ve ÖTV indirimli araç için gerekli raporlardan ücret talep edilecektir. Engelli sağlık kurulu raporu için başvuran kişilere Engelli Sağlık Kurulu Raporu Ücretlendirmesi Bilgilendirme ve Onam Formunun imzalatılarak bilgilendirilmesi, engelli çıkmayanlardan (Engellilik oranı 0 –sıfır- çıkanlar) rapor ücretinin tahsil edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde engel oranı %1’den %100’e dek olan kişilerden sağlık kurul rapor bedeli alınmayacaktır. Engelli sağlık raporu almak için başvuru hastaneden ücret konusunda bilgi alınız.

Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://www.saglikaktuel.com/d/file/13885.ek-1--fiyat-tarifeleri-usul-ve-esaslaripdf.pdf>

Raporun başvurana teslim süresi

Çocuklar ve erişkinler için rapor, kişinin rapor için başvurduğu günden itibaren 30 gün içinde teslim edilir.

Yaşlanma durumunda ilave engel oranı

65 yaş ve üzeri bireylerin engellilik oranına Balthazard formülü ile %10 eklenerek engel oranı belirlenir.

Yönetmelikler hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız:

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220-2.htm>

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190220-1.htm>

ENGELLİ KİMLİK KARTI

Engel oranı %40 veya üzerinde engelli sağlık kurul raporu olan yetişkinler ile Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu olan çocuklar, engelli kimlik kartı/özel gereksinimli birey kartı alabilirler. Ağır engellilerin engelli kimlik kartında “refakatli” ibaresi olur. 20 Şubat 2019 tarihinden sonra erişkinler için düzenlenen raporda “tam bağımlı engelli birey” ifadesi olanlar ile raporunda “Çok ileri düzeyde özel gereksinim var (ÖGV)”, “Belirgin ÖGV” ve “Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)” ifadeleri olan çocuklar ağır engelli sayıldıklarından bu kişilere de “refakatli” ibareli engelli kimlik kartı düzenlenir. Sağlık kurul raporunun aslı gibidir fotokopisi, 2 resim ve nüfus kâğıdı fotokopisi ile birlikte illerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, ilçelerde sosyal hizmet merkezlerine başvuru yapılır.

EVDE SAĞLIK HİZMETİ

Engelliliği nedeniyle (solunum cihazına bağımlılık vb. gibi) evden hastaneye gitmesi mümkün olmayanlar, aile hekimlerine başvurarak; evde sağlık hizmeti talep edebilirler. Bunun yanında hasta, hasta yakını, diğer kişi veya kurumlar tarafından **444 3 833** numaralı telefon hattı aranarak da evde sağlık hizmeti talep edilebilir. Evde sağlık hizmeti alması uygun bulunanlar aşağıdaki hizmetleri alabilirler:

- a) Hastaya konulmuş olan tanı ve planlanan tedavi çerçevesinde, bulunduğu ev ortamında muayene, tetkik, tahlil, tedavi, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesini,
- b) İlacın reçete edilmesindeki özel düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, uzun süreli kullanımı sağlık raporu ile belgelendirilen ilaçların reçete edilmesini,
- c) Tıbbi cihaz ve malzeme kullanımına ilişkin raporların çıkarılmasına yardımcı olunmasını,
- ç) Hastanın ve ailesinin, evde bakım sürecinde üstlenebilecekleri görevler ile hastalık ve bakım süreçleri hakkında bilgilendirilmesini,
- d) Hastaya, evde kullanması gereken tıbbi cihaz ve ekipmanlar konusunda, eğitim ve danışmanlık gibi hizmetlerin verilmesini,
- e) Gerekli görülen hallerde hastanın ilgili sağlık kuruluşuna ve/veya sağlık kuruluşundan evine naklini, kapsar.

Evde engelli sağlık raporunun düzenlenmesi hususunda evde sağlık hizmeti veren ekipten bilgi alınır.

SOSYAL YARDIMLAR

Engelli aylıkları: 2022 sayılı Kanuna göre bağlanan aylıklardır. Bir kişiye engelli aylığı bağlanması için; 18 yaşını doldurmuş Türk vatandaşı olması, en az %40 oranında engelli olması, kişinin herhangi bir sigortalı işte çalışmaması, nafaka almaması veya nafaka almasının mümkün olmaması, aylık hane geliri kişi başı asgari ücretin üçte birinden az olması ve inceleme sonucu kişinin muhtaç olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. 18 yaş altı çocukların yakınlarına engelli yakını maaşı bağlanır. Başvurular, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına (SYDV) yapılır. Engelli aylığı bağlanabilmesi için haneye giren tüm gelirler toplanıp kişi başına bölündüğünde kişi başına düşen aylık gelir; asgari ücretin üçte birinden az olmalıdır. 2019 yılı için asgari ücretin üçte biri 609 liradır. Engelli aylıkları, her ay ödenir. Engelli aylığı alanlar; adres, gelir durumu ve ailedeki kişi sayısı değişimlerini Vakıflara bildirmek zorundadır.

a) Engelli yakını maaşı

On sekiz yaş altında olan özel gereksinimli çocuklardan raporunda “hafif düzeyde özel gereksinim var” ifadesi yazılı olanların (bu ifadenin engel oranı olarak karşılığı %40-49’dur) ve bu ifadenin üzerinde gereksinimleri olanların anne veya babası ya da yasal vasisi sigortalı bir işte çalışmıyorsa, engelli çocuğun yakınına bu maaş bağlanır. 20 Şubat 2019 tarihinden önce adına düzenlenmiş geçerli raporu olan çocuklardan engel oranının en az %40 olması şartı aranır. Bakım veren kişi ile özel gereksinimli çocuğun aynı hanede oturması zorunludur. Çocuk 18 yaşını doldurduğunda bu maaş kesilir. Engelli kişi şartları sağlıyorsa, kendi adına engelli aylığı için başvuru yapılabilir.

b) On sekiz yaş üzeri engelli maaşı

On sekiz yaşını dolduran, sigortalı bir işte çalışmayan engelli birey ya da birey adına yasal vasisi; aylık için başvuru yapılabilir. Engel oranı %40-69 arası olanlara engelli aylığı, %70 ve üzerinde olanlara, bakıma muhtaç engelli aylığı bağlanır.

Evde bakım maaşı

2828 sayılı Kanun ile bağlanan aylıktır. Evde bakım maaşı bağlanması için gerekli şartlar şunlardır:

- 1) Engelli sağlık raporunda “ağır engelli” yazılı olması (20 Şubat 2019 tarihinden sonra erişkinler için engelli sağlık kurul raporu alanların raporunda, ağır engelliliğin karşılığı olan “tam bağımlı engelli birey” ifadesi aranır. 18 yaş altı çocuklar için alınan özel gereksinim raporunda ise “Çok ileri düzeyde özel gereksinim var (ÖGV)”, “Belirgin ÖGV” ve “Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)” ifadeleri olan çocuklar ağır engelli sayılır),
- 2) Haneye giren tüm gelirler toplanıp hanedeki kişi sayısına bölündüğünde; kişi başı aylık gelirin asgari ücretin üçte ikisinden az olması (2019 yılı için 1219,34 lira),
- 3) Sosyal hizmetler il müdürlüğü ya da sosyal hizmet merkezi tarafından yapılan inceleme sonucu, engelli bireyin bakıma ihtiyacı olduğuna karar verilmesi.

Başvuru yeri: İllerde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, ilçelerde sosyal hizmet merkezleridir. Engelli birey adına anne, baba ya da yasal vasisi başvuru yapabilir. Bakım verecek kişinin akraba olması şartı aranır. Birey, engelli sağlık raporu ile başvuru yapabilir. Gerekli belgeler, müdürlük tarafından istenir.

Hanede, birden fazla “ağır engelli” varsa, bir engelliden sonraki her engelli 2 kişi sayılır. Buna göre aynı evde 2 ağır engelli birey, anne ve babası ile yaşıyorsa, bu evdeki kişi sayısı 5 olarak belirlenir.

Evde bakım maaşı alanlar; engelli bireyin vefat durumunu, hastanede yatışını, adres değişikliğini, gelir durumu değişikliğini ve hanedeki kişi sayısındaki değişimi, süresi içinde bildirmek zorundadırlar. Ayrıca, ÖTV istisnaları araç alımı-satımı, ev alım satımı, bankadaki hesap, fazla mesai ücretleri gibi mali durumdaki değişimler; bakım maaşı başvurusu yapılan birime bildirilmelidir.

Vakıf aylığı-muhtaç aylığı

On sekiz yaşını doldurmuş, muhtaç durumda olan engelliler başvurabilir. Bir hanede sadece bir kişiye vakıf maaşı bağlanır. %40 ve üzeri engelli olan muhtaçlara; sosyal güvencesi olmaması, herhangi bir gelir ya da aylığı olmaması, mahkeme kararı ile veya kanunla bakım altına alınmamış olması, gelir durumunun uygun olması halinde bu kişiye muhtaç aylığı bağlanır. 2019 yılında muhtaç engellilere aylık 817,67 lira ödenmektedir.

Başvuru: Muhtaç aylığı başvuru formu ve engelli sağlık kurul raporu ile başvurulur. Başvurular Vakıflar Bölge Müdürlüklerine doğrudan, posta yoluyla yapıldığı gibi internet sitesinden de başvuru yapılabilir.

Ayrıntılı bilgi için 27.09.2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Vakıflar Yönetmeliğini inceleyiniz. <https://www.vgm.gov.tr>

VERGİ MUAFİYETLERİ

Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) istisnaları araç alımı

Aşağıdaki kişiler ÖTV istisnaları araç alabilir:

a) Engel durumu ne olursa olsun, %90 veya üzerinde engelli olanların yakınları engelli kişi adına ÖTV istisnaları araç alabilirler. Bu kişilerin sağlık raporunda “ÖTV istisnası” ile ilgili ifade olması zorunlu değildir. 20 Şubat 2019 tarihinden sonra özel gereksinim raporu alan çocukların raporunda engel oranı yazılmayacağından, hangi şartlarda ÖTV istisnası uygulanacağı konusunda, Özel Tüketim Vergisi II. Sıralı Tebliğini inceleyiniz. Raporla “Özel Koşul Gereksinimi var (ÖKGV)” ifadesi istenebilir. Çünkü “ÖKGV” ibaresinin mevzuatta karşılığı olan engel oranı; %90-99’dur.

b) Engel durumlarına uygun sürücü belgesi olması şartı ile engel oranına bakılmaksızın “özel donanımlı araç kullanır” ibareli raporu olan ortopedik engelli kişiler, kendi adlarına ÖTV istisnaları araç alabilirler.

Bu araçlar 5 yıl dolmadan satılamaz. Satılması halinde, alım sırasında ödenmeyen ÖTV tutarı ödenir (aynı şartları taşıyan engelli bir kişiye satım hali hariç). Tüm vergiler dâhil en fazla 247 bin lira tutarındaki araçlar için ÖTV istisnası uygulanacaktır. Motor hacmi sınırı kaldırılmıştır.

Sürelı raporlarda süre bitimine en az 6 ay kalıncaya dek, araç alımı yapılmış olmalıdır. Kişinin birden fazla engelli raporu varsa, en son tarihli rapor geçerlidir. Araç alımından sonra, engel oranının %90'ın altına düşmesi halinde, ÖTV ödenmesi gerekmez. Araç alımlarında KDV muafiyeti yoktur. Bakınız: ÖTV Kanunu, ÖTV II Sıralı Tebliğ.

Motorlu taşıtlar vergisi (MTV) muafiyeti

ÖTV istisnalı araçlar MTV'den muaftır. Araç alımından sonra vergi dairesine başvuru gerekir. Engelli sağlık raporu 1 ya da 2 yıl gibi sürelı ise, süre bitiminde yeni alınan rapor vergi dairesine verilir. Eğer yeni alınan raporda engel oranı %90'ın altına düşerse, MTV muafiyeti sona erer. Bu durumda bildirim yapmak, araç sahibinin sorumluluğudur.

Engelli park kartı temini

ÖTV istisnalı araçların engelli park yerlerinden yararlanması için Trafik Tescil Şubelerinden "engelli park kartı" alması gerekir. Engelli park kartı, araca değil kişiye verildiğinden, ÖTV istisnalı araçları olmasa da, engel oranı %90 ve üzerinde olanlarla, özel donanım gerektirecek araç kullanma hakkı olanlar bu kartı talep edebilirler. Engelli kimlik kartları ile engelli park yerlerinin kullanımı, park görevlisinin inisiyatifindedir. Engelli kimlik kartı ile engelli park yerlerine park edenlerin; bu durumun emniyet görevlilerince tespiti halinde usulsüz park nedeniyle ceza alabileceklerini bilmeleri gerekir.

ENGELLİLİK GELİR VERGİSİ İNDİRİMİ

Engelli çalışanlarla eş, bakmakla yükümlü oldukları çocuğu, anne ya da babası engelli olan çalışanlar bu haktan yararlanır. Bakmakla yükümlülük, SGK yönünden bakmakla yükümlülüktür ve belgelenmesi gerekir. Emekli olunduktan sonra emekli maaşı için bu haktan yararlanılamaz. Ancak emekli kişi yeniden çalışırsa ya da kişi serbest çalışırsa bu haktan yararlanır. Engelli olan eş, çocuk, anne ya da baba bir işte çalışmaya başladığında, bu yakınları adına vergi indirimi hakkı kullanan çalışan; vergi indirimi hakkını yakınına devreder. Bunun için vergi dairesine başvuru yapılır. Vergi indiriminden yararlanan kişi iş yeri değişikliği yaptığında, yeni iş yerinden aldığı çalışma belgesi ile birlikte vergi dairesine başvuru yaparak iş yeri değişikliğini gerçekleştirir.

Engel oranı %40-59 arası olanlar, üçüncü derece vergi indirimi, 60-79 arası olanlar ikinci derece vergi indirimi, 80-100 arası olanlar birinci derece vergi indiriminden yararlanır. Çalışanın birden çok engelli yakını varsa her biri için başvuru yapılabilir.

İlk Başvuru: İş yerinden alınan çalışma belgesi, dilekçe, engelli raporunun aslı gibidir fotokopisi, engelli yakınına bakmakla yükümlü olduğuna dair SGK'dan alınan belge, kimlik fotokopisi, iki resim, işçiler için sigortalılık belgesi ile birlikte il/ilçe vergi daireleri/defterdarlık/mal müdürlüklerine başvuru yapılır.

EĞİTİM HAKKI

Özel gereksinimli çocukların eğitim hakkı

Zorunlu eğitim çağında yani 12 yıllık eğitim süresi boyunca özel gereksinimli çocuklar eğitim sistemi içinde olmak zorundadırlar. Özel gereksinimli çocukların eğitim hakkı hiçbir gerekçe ile engellenemez (Engelliler Hakkında Kanun).

20 Şubat 2019 tarihinden önce alınmış geçerli raporu olanların özel eğitim hakkından yararlanmaları için raporlarında en az %20 engelli oldukları belirtilmiş olmalıdır. Bu tarihten sonra özel gereksinim raporu alan 18 yaş altı çocukların, özel eğitim, fizyoterapi, rehabilitasyon veya benzeri gereksinimleri rapora yazılmış olmalıdır. Belirtilen raporlara sahip olan çocuklar, Rehberlik Araştırma Merkezlerinin değerlendirmesi sonucu özel eğitim imkânlarından yararlanır.

Zorunlu öğrenim çağındaki okula gidemeyen, evden çıkması mümkün olmayan (örneğin solunum cihazına bağlı olan) özel gereksinimli çocukların evde eğitim hakkı vardır. Bu çocukların özel gereksinim raporunda, evde eğitim gereksinimi belirtilir. Başvuru, Rehberlik Araştırma Merkezine yapılır.

Özel gereksinimli öğrencilere eğitim desteği

Özel eğitim kurumlarına devam eden çocukların özel eğitim ücreti Devlet tarafından karşılanır. Emniyet Genel Müdürlüğünde, çalışan personelin özel eğitim alan çocuklarına ilave eğitim desteği verilmektedir. Bu konuda kurumunuzdan bilgi alınız.

Özel eğitim alan öğrencilerin, kurumlardan okullarına devamlarını sağlamak için ücretsiz taşıma hizmetinden yararlanırlar. Bakınız: Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği, 2014.

Üniversite sınav başvurusu

Üniversite sınavında öğrencilerin engel durumlarına uygun; ek süre, okuyucu, işaretleyici desteği gibi düzenlemelerin yapılabilmesi için başvuru aşamasında engelli sağlık raporlarını ÖSYM kayıt bürolarına vermeleri gerekmektedir.

Ders muafiyeti

İşitme engelli öğrencilerin, talep etmeleri halinde yabancı dil dersi yerine, üniversitelerinin ilgili kurullarının belirleyeceği eşdeğer kredide bir dersin verilmesine karar verilmiştir. Bu muafiyet zorunlu eğitim kapsamında da sağlanmaktadır.

Özel yetenekli gençlerin üniversiteye geçişi

Özel yetenekle üst öğrenime geçiş yapmak isteyen ve özel yetenek sınavını kazanan bedensel, zihinsel, görme ve işitme engel grubundaki öğrenciler için YGS taban puanı 20 Aralık 2013 tarihinde 100 puan olarak belirlenmiştir. Özel yetenekle üst öğrenime geçiş yapmak isteyen ve özel yetenek sınavını kazanan bedensel, zihinsel, görme ve işitme engel grubundaki öğrenciler

için YÖK tarafından uygun görülmesi halinde Güzel Sanatlar Bölümlerine kayıt olabilmeleri hakkı getirilmiştir.

Engelli Sporcular

Engelli gençler için Paralimpik ve Deafolimpik Oyunları, Dünya Özel Olimpiyat Oyunları'nda ilk üç dereceyi alanlara milli sporcularda olduğu gibi özel bir puan verilmektedir. Bu gençler de özel yetenek sınavlarına girmeyecek ve yerleştirmelerini ÖSYM yapacaktır. YGS olmadan Yüksek Öğrenime yerleşme hakkı verilmiştir.

Öğrenim ücreti indirimi

Bakanlar Kurulu Kararı ile Yükseköğretim programlarına kayıt veya kayıt yenileme sırasında engelli olduğuna dair raporu ilgili yükseköğretim kurumuna sunan öğrencilerin, ödemesi gereken öğrenim ücreti tutarlarından engellilik oranı kadar indirim yapılır. Engelli olduğu halde, kayıt yaptırma veya kayıt yenileme sırasında engelli olduğuna dair raporu ibraz edemeyen öğrencilere, ilgili belgeyi ibraz ettiği tarihte, engellilik oranı kadar yapılacak indirim tutarı red ve iadeler kaleminden iade edilir.

Yurtta kalan üniversite öğrencileri

Kredi ve Yurtlar Kurumu Yönetmeliğine göre; tekerlekli sandalye kullananlar, görme engelliler, skolyoz hastaları gibi tek başına şehir içi otobüslere binemeyenlere yaşadıkları şehirde yurt imkânı sağlanır. Kredi ve Yurtlar Kurumuna başvurarak konu hakkında bilgi alınız.

Üniversite bursu hakkında

KYK ve Başbakanlık Bursu için %40 ve üzeri engelli olanlar öncelik hakkından yararlanır. Ayrıca anne veya babası %40 ve üzeri engelli olanlar da öncelik hakkından yararlanır. Engelli gençlere ait KYK geri ödemelerinde muafiyet yoktur. Bu konuda üniversitenizden bilgi alınız.

İSTİHDAM HAKLARI

Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı (EKPS)

En az %40 oranında engelli olan lise (ortaöğretim), ön lisans ve lisans mezunları yazılı sınava, ilk ve ortaokul mezunları ile özel eğitim uygulama ve iş okulu mezunları; kuraya katılacaktır. Sınav sonuçları 4 yıl geçerlidir. Bir sonraki sınav 2020 yılındadır. Halen memur olarak çalışanlar EKPS'ye girebilirler. Bu kişiler tercihlerinde, çalıştıkları kadrodan farklı kadro tercih yapmak zorundadır. Emekli olanlar da sınava girebilir ancak bu kişiler genel bütçeye dâhil dairelerin, katma bütçeli idarelerin, döner sermayelerin, kefalet sandıklarının, sosyal güvenlik kurumlarının ve bütçeden yardım alan kuruluşların kadrolarını tercih edemezler.

Bakınız: Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik, 2014.

Meslek edinme hakkı

Halk Eğitim Merkezleri, Türkiye İş Kurumu, KOSGEB gibi kamu kurumlarında meslek edindirme kursları açılmakta, bu kursları bitiren engellilere işe yerleştirmelerde öncelik tanınmaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerde de meslek kursları açılmaktadır.

Engellilerin İş-Kur kaydı

Engellilerin İŞKUR'a Kayıt yaptırabilmeleri için 14 yaşını doldurmuş olmaları gerekir. Kayıt olanlar, İş-Kur resmi sitesinden engelli bireyler için açılan mesleki kursları takip edebilirler.

İş-Kur tarafından verilen hibe desteği

Bir mesleki sertifikaya sahip, diğer başvuru şartlarını sağlayan ve kendi işini kurmak isteyen engelliler, İş-Kur İl Müdürlüklerinden ya da 444 75 87 numaralı telefondan, hibe desteği hakkında bilgi alabilirler.

Bayilikler

On sekiz yaşını dolduran zihinsel yetersizliği olmayan ve vesayet altında bulunmayan her engelli birey Milli Piyango Genel Müdürlüğü tarafından verilen Sayısal Oyunlar Bayilikleri için başvuru yapabilirler.

ÇALIŞMA HAYATINDA HAKLAR

Aşağıda belirtilen hakların kullanımında, çalışan ve yönetimlerin çelişkiye düşmeleri halinde DPB görüşlerine başvurmaları önerilir. Bakınız: <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/gorusler>

Engelli ve engelli yakını olan memurların yer değişikliği

Devlet Memurları Atama ve Yer Değişikliği Yönetmeliğinin ilgili hükmü şudur: Engellilik Durumuna Bağlı Yer Değişikliği Ek Madde 3 –İlgili mevzuatına göre alınan sağlık kurulu raporunda en az yüzde kırk oranında engelli olduğu belirtilen memurlar ile ağır engelli raporlu eşi veya bakmakla yükümlü olduğu birinci derece kan hısımları bulunan memurlar engellilik durumundan kaynaklanan gerekçelere dayalı olarak yer değiştirme talebinde bulunabilir. Bu kapsamdaki talepler bu Yönetmelikte yer alan kısıtlayıcı hükümlere tabi olmaksızın kurumların kadro imkânları ve teşkilat yapıları dikkate alınarak karşılanır. Memurun kendisinin veya birlikte yaşadığı eşi ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının engellilik durumunun tedavisi sebebiyle yer değişikliğini talep etmesi halinde, yer değiştirme suretiyle atama yapılacak yerin, memurun ve bu fıkra kapsamındaki yakınlarının engellilik durumuna uygun olması esastır. Engellilik durumu devam ettiği sürece kurumlarca isteği dışında memurun yeri değiştirilmez. Engellilik durumu ortadan kalkan memurlar hakkında bu Yönetmelikte yer alan diğer hükümler uygulanır.

Engelli ve bakmakla yükümlü oldukları engelli yakını olan memurların yer değişikliği isteği kadro ve teşkilat yapısı uygunsa karşılanır. “Bir defaya mahsus” ifadesi, Devlet Memurları Atama ve Yer Değişikliği Yönetmeliği metninden, Danıştay kararı çıkartılmıştır. Her Bakanlığın ya da kurumun, kendisine ait atama ve yer değişikliği olabilir. Tüm kurumların atama ve yer değişikliği yönetmelikleri Devlet Memurları Atama ve Yer Değişikliği

Yönetmeliğine uygun olmalıdır (Geçici Madde 5). Memurun adaylık süresi bitiminde (adaylık en az 1, en fazla 2 yıldır) yer değişikliği için dilekçe verme hakkı vardır.

Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği:

9 Şubat 2019 günü, Sağlık Bakanlığı Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Değişiklik ile birlikte, isteğe bağlı yer değiştirme başlığında 16. Maddenin 2. Fıkrasının (a) bendinde bulunanlar için “bir defaya mahsus atama kısıtlamasına tabi değildir” cümlesi eklenmiştir. Dolayısıyla, eşinin, çocuklarının, annesinin, babasının veya kardeşlerinden birinin ağır engelli olduğunu belgelendirmesi halinde engelli yakınının ikamet ettiği yere, kendisinin engelli olduğunu belgelendiren memurlar (ağır engellilik şartı yok) ise talep ettiği yere bir kereye mahsus atama kısıtlaması olmadan atanma talebinde bulunabilirler. Yönetmelik hükmü şudur:

“İsteğe bağlı yer değiştirme Madde 16- 2) Standardın uygun olması kaydıyla bu Yönetmeliğin puan, süre ve dönem ile ilgili hükümlerine bağlı kalmaksızın; a) Eşinin, çocuklarının, annesinin, babasının veya kardeşlerinden birinin ağır engelli olduğunu belgelendirmesi halinde engelli yakınının ikamet ettiği yere, kendisinin engelli olduğunu belgelendirmesi halinde ise talep ettiği yere, atanabilir”.

Yönetmelikte sağlık mazereti ayrı bir madde olarak yer almıştır. Her iki mazeretin uygulaması farklıdır. Yönetmelikte sağlık mazereti şu şekilde yer alır:

“Sağlık mazeretine bağlı yer değişikliği Madde 19- 1) Personelin kendisinin, eşinin, annesinin, babasının, bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının ve yargı kararı ile vasi tayin edildiği kardeşinin hastalığının görev yaptığı yerde tehlikeye girdiğini veya görev yerinin değişmemesi hâlinde tehlikeye gireceğini, üniversiteler veya Bakanlık eğitim ve araştırma hastanelerinden alınacak sağlık kurulu raporu ile belgelendirmesi halinde tedavinin yapılabileceği bir sağlık kurum veya kuruluşunun bulunduğu veya sağlığının olumsuz etkilenmeyeceği bir ilin münhal kadrolarına sağlık mazereti değerlendirme komisyonu kararı doğrultusunda atanır.

2) Sağlık mazereti değerlendirme komisyonu, gerekli durumlarda bu raporların başka eğitim ve araştırma hastanelerinin sağlık kurullarınca da usule ve fenne uygunluğunun tespit edilmiş olma şartını arayabilir”.

Kurumlar arası geçiş

Kurumlar arası geçiş isteyen memur, öncelikle geçiş yapmak istediği kurum tarafından kabul edildiğine dair onay almalıdır. Geçiş yapılacak kurum, memurun çalıştığı kuruma yazı yazarak, memuru kendi kurumuna talep eder. Halen çalışmakta olduğu kurum, memurun geçiş yapmasına muvafakat verirse; geçiş işlemleri başlar. Devlet Memurları Kanununda (DMK) engelli çalışana kurumlar arası geçişe yönelik özel bir düzenleme yoktur. Kurumlar arası geçiş talebinde bulunan çalışan, engellilik durumunu ve çalışma şartlarını dilekçesinde belirtebilir.

İşe girdikten sonra engelli hale gelen çalışanların durumu

İşe girdikten sonra engelli hale gelen çalışanlar, erken emeklilik dâhil engelli bireylere tanımlanan tüm haklardan yararlanırlar. Devlet Personel Başkanlığının görüşüne göre; engelli

kadrosu yoktur, engelli kontenjanı vardır. “Engelli kontenjanında çalışan” ifadesi, sadece engelli olarak işe girenleri ya da sadece engelli kamu personeli seçme sınavı ile işe alınanları değil, işe girdikten sonra engelli hale gelenleri de kapsar. Bu çalışanın engelli kontenjanına geçmesi için; çalışanın engelli sağlık raporunu kurumuna ibraz etmesi, kurumun da bu raporu e-DPB Uygulamasına kayıt etmesi zorunludur. Bu çalışanların, engelli kontenjanında çalışanlar adına tanımlanmış hakları kullanmaları için (nöbet muafiyeti dâhil), yeniden engelli sağlık raporu almaları istenmez ve vergi indirimi belgesi almaları zorunlu tutulamaz.

Çalışma alanlarının uygun hale getirilmesi

Engelliler Hakkında Kanuna göre; çalışan veya iş başvurusunda bulunan engellilerin karşılaşılabileceği engel ve güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik istihdam süreçlerindeki önlemlerin alınması ve engellilerin çalıştığı iş yerlerinde makul düzenlemelerin, bu konuda görev, yetki ve sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşlar ile işverenler tarafından yapılması zorunludur.

Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmeliğe göre; İşyerlerinin engellilerin çalışma şartlarına göre düzenlenmesi Madde 16- 1) Kamu kurum ve kuruluşları çalışma yerlerini ve eklentilerini, engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirmek, engellilerin çalışmalarını kolaylaştıracak gerekli tedbirleri almak ve engellilerin görev yaptıkları kadronun gereği olan işleri yapabilmeleri için engel durumlarına göre gerek duyulan yardımcı ve destekleyici araç ve gereçleri temin etmek zorundadır.

2) Engelliler, engelliliklerini artırıcı ve ek engel getirici işlerde çalıştırılmaz.

Engelli çalışanın idari izinleri

Başbakanlık Genelgesine göre (2002/58); Valiliklerce okulların tatil edilmesi halinde (olumsuz hava şartları nedeniyle) aynı bölgedeki kamu görevlisi engelliler ve hamileler idari izinli sayılır. Ayrıca; 10-16 Mayıs Engelliler Haftasının ilk günü ile 3 Aralık Dünya Engelliler Gününde, engellilere yönelik faaliyet gösteren Konfederasyon, bağlı federasyonlar ve bağlı derneklerin kamu görevlisi olan yönetim kurulu üyeleri ile kamuda görev yapan tüm engelliler idari izinli sayılır.

Lojman düzenlemesi

Bazı kurumlar, kendi lojman yönergelerinde engelli ve engelli yakını olanlara ilave haklar vermiştir. Kurumlarınızdan bilgi alınız.

TSK’da çalışan engelliler ve ağır engelli yakını olanlara ilave 50, SBÜ Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi çalışanlarından ağır engelli yakını olanlara ilave 50, Emniyet Genel Müdürlüğünde engelli ve engelli yakını olan çalışanlara ise ilave 10 lojman puanı verilir.

Engelli Memurun Nöbet muafiyeti

Devlet Memurları 101. Maddede “...Özürlü memurlara da isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez” ifadesi yer alır. Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin

Esaslara göre de engelli çalışana isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. TSK'da görev yapan engelli memurlar ile Jandarma Genel Komutanlığında görev yapan engelli muvazzaf ve memurlar bu hakkı kullanırlar.

DMK 101. Maddede "gece nöbeti ve gece vardiyası" tanımı olmadığından, engelli çalışanın hangi saatler arasındaki çalışmadan muaf olacağına dair Devlet Personel Başkanlığının konu hakkında görüşüne bakılmalıdır. Başkanlığın, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 101. maddesinde yer alan "gece" kavramının tanımı hakkında yayınladığı 08.02.2016 tarih ve 819 sayılı görüşe göre; "günün 24 saatinde devamlılık gösteren hizmetlerinde görev yapan engelli memurların isteği dışında mezkur Kanunun 100. maddesine istinaden belirlenen günlük çalışma saatleri dışındaki vardiyalarda çalıştırılmaması gerektiği, mütalaa edilmektedir". Bakınız: DMK, Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar, Jandarma Genel Komutanlığı Nöbet Hizmetleri Yönetmeliği, DPB'lığı Görüşleri

Günlük çalışma saatlerinin tespiti

Devlet Memurları Kanunu 100. Maddeye göre; engelli memurlar için; engel durumu, hizmet gerekleri, iklim ve ulaşım şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile öğle dinlenme süreleri merkezde üst yönetici, taşrada mülki amirlerce farklı belirlenebilir.

ENGELLİ ÇOCUĞU/YAKINI OLAN ÇALIŞANLARIN HAKLARI

Nöbet muafiyeti, günlük eğitim ve bakım izni

"Sendikal Gelişmeler Doğrultusunda Alınacak Önlemler" konulu, Başbakanlık Genelgesinin (2010/2) 3. Maddesine istinaden; bakmakla yükümlü oldukları ağır engelli yakını olan kamu çalışanlarına nöbet muafiyeti vardır. Genelge ile bu çalışanlara günlük bakım izni konusunda kolaylık tanınması sağlanmıştır. İlgili hüküm şudur; "Kamu çalışanlarının kanunen bakmakla yükümlü olduğu engelli aile bireyinin bakıma muhtaç olduğunun ilgili mevzuatına göre alınmış geçerli engelli sağlık kurulu raporu ile belgelendirilmesi kaydıyla bu durumdaki personele; engelli aile ferdinin günlük bakımı için izin kullanımında gerekli kolaylık sağlanacak ve personel mesai saatleri dışındaki nöbet görevinden ve gece vardiyasından muaf tutulacaktır."

Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü tarafından 30 Nisan 2018 tarihinde yayımlanan yazıda (Sayı 87307621/419) Başbakanlık Genelgesinin yukarıda yazılı 3. Maddesine yer verilmiş ve Bakanlık çalışanlarının genelgede tanımlanan haklardan yararlanmaları sağlanmıştır. Bu yazıda, engelli ve engelli yakını olan çalışanlardan süresi içinde geçerli engelli sağlık raporu varsa yeniden rapor istenmemesi hususu da belirtilmiştir.

Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinde engelli yakını olan çalışanlar (memurlar), günlük eğitim ve bakım izni kullanılmaktadırlar. Hastanemizde yapılan çalışma sonucunda; görevli personelin eşi, bakmakla yükümlü olduğu çocukları ve aynı çatı altında yaşayan anne, baba veya yargı kararı ile vasi tayin edilmesi kaydıyla kardeşinin engelli sağlık kurul raporunda ağır engelli ibaresi olanlar nöbet hizmetlerinden muafır. Engelli Sağlık Kurul Raporu 20 Şubat

2019 tarihinden sonra alınmış ise engelli sağlık kurul raporunda ağır engelliliğin karşılığı olan ifadelerin bulunması gerekir. Bu çalışanlara günlük izinlerinde kolaylık sağlanır. Özel eğitim alan eş, çocuk vasi tayin edilmesi kaydıyla engelli kardeşi olanlar; haftada 8 saat eğitim izni kullanmaktadır.

Kamuda çalışan engelli yakını olan işçilerin ve sözleşmeli personele ait yukarıda ifade edilen izinler konusunda düzenleme olmadığından ve bu çalışanlar için izin/ücret dengesinin sağlanması gerektiğinden, söz konusu izinlerin kullanımı idarenin inisiyatifindedir.

TSK'da çalışan tüm personel için (işçiler dâhil) özel eğitim alan eşi, çocuğu veya kardeşi olanlara haftada 8 saat eğitim izni, ağır engelli yakını olanlara günde 1 saat bakım izni verilir. Emniyet Genel Müdürlüğünde; ağır engelli yakını olan çalışanlar, mesai saatleri dışındaki tüm ek görev ve mesailerden muaftır.

Açıklama: Yukarıdaki hakların kullanımında 20 Şubat 2019 tarihli ÇÖZGER Yönetmeliğine göre “Çok ileri düzeyde özel gereksinim var (ÖGV)”, “Belirgin ÖGV” ve “Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)” ifadelerinin, ilgili mevzuatın uygulanması açısından ağır engellilik durumunu ifade ettiği, Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre ise “tam bağımlı birey” ifadesinin ağır engelliliğin karşılığı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bakınız: TSK İzin Yönetmeliği, TSK İç Hizmet Yönetmeliği, EGM Genelgesi (2015/55), TSK'da çalışan engelli yakını olan işçiler için Toplu İş Sözleşmesi (2017).

Mazeret İzni Hakkı

En az yüzde %70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocukları için tüm çalışanlara; çocuğunun hastalanması hâlinde, doktor raporuna istinaden on güne kadar mazeret izni verilir. Bu iznin kullanımında senelik iznin kullanılmış olması şartı aranmaz. Çalışan kişi, bu izni parçalar halinde kullanabilir ya da tamamını birden talep edebilir. İzin talebinin kurum tarafından kabulünde, engelli raporu ve hastalık raporu yeterlidir. Mazeret izni, işçiler için de ücretli izin kapsamındadır. DMK 104. Maddeye göre; "memurlara; en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması halinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler halinde on güne kadar mazeret izni verilir". Yasada geçen “süreğen hastalık” ifadesinden; çeşitli kanserler, kalp hastalıkları, böbrek hastalıkları, diyabet, astım ve genetik hastalıklar gibi teşhisler anlaşılabilir. Ayrıca süreğen hastalık ile engellilik durumlarının yasada ayrı ayrı ifade edildiğinin göz önüne alınmasının uygun olacağı değerlendirilebilir. Mazeret iznini; işçi, sözleşmeli personel ve muvazzaf personel aynı şekilde kullanır. Bakınız; DMK, İş Kanunu, Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar, TSK Personel Kanunu, Uzman Erbaş Kanunu.

Engelli çocuğu olan annelere yarı zamanlı çalışma hakkı

Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanununa göre; memur ve işçi anneler için doğumda ya da doğum sonrası ilk 12 ay içinde, bebeği engelli olduğu tespit edilenlere; bebek 12 ayı

tamamlayıncaya dek tam maaşlı yarı zamanlı çalışma hakkı (izin) verilmiştir. Bakınız DMK 104. madde.

ERİŞİLEBİLİRLİK

Engelliler Hakkında Kanunda erişilebilirlik; “binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olması” biçiminde tanımlanırken makul düzenleme; “engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler” olarak tanımlanmıştır. BM Engelli Hakları Sözleşmesi, erişilebilirlik önlemi alınsın ya da henüz alınmamış olsun, engellilerin bireysel ihtiyaçlarına yönelik makul düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Sözleşme, makul düzenlemenin/uyumlaştırmanın yapılmasını bir tür ayrımcılık olarak ele alır. Buna göre; çalışma ortamının engelli çalışana uygun olması için, erişilebilirlik önlemleri alınmış olsun ya da olmasın; bireyin ihtiyacına uygun makul düzenlemelerin yapılması zorunludur. Çalışanın, çalışma ortamında kendisine özel makul düzenleme talebi için dilekçe vermesi gerekebilir.

Geçici Madde 2.- Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engellilerin erişilebilirliğine uygun duruma getirilir.

Geçici Madde 3- Mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçları, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engelliler için erişilebilir duruma getirilir (Kanun yürürlük tarihi Temmuz 2005).

(Ek: 06.02.2014-6518/75 md.) 07.07.2018 tarihine kadar, servis taşımacılığı yapan gerçek ve tüzel kişiler, engelli personel veya öğrenciye talep hâlinde erişilebilir taşıma hizmetini sağlamakla yükümlüdür.

Hastanelerin erişilebilir olması ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Bu çalışmalar hakkında bilgi almak için Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan “Özürlü Kişilere Yönelik Sağlık Hizmetlerinin Sunumuna İlişkin 2010/79 sayılı Genelge ve bu ve Genelge uygulanmasına yönelik, Sağlık Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “Sağlık Kurumlarında Özürlü Bireyler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Rehberi” incelenebilir.

Erişilebilirlik ve makul düzenleme ile ilgili şikâyetlerinizi CİMER ya da Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğüne ait bilgiedinme.eyhgm@ailevecalisma.gov.tr adresine, yer, tarih, saat ve şikâyet konusunu yazarak bildirebilirsiniz.

SOSYAL GÜVENLİK HAKLARI

Erken emeklilik

Emekli kişilere bağlanan maaş; yaşlılık maaşıdır. Engelli memur, işçi ve Bağ-Kur çalışanları, yaşı beklemeden, gerekli yıl ve prim gününü tamamladıklarında erken emekli olabilirler. İşe girdikten sonra engelli hale gelenler, tüm haklardan yararlandıkları gibi erken emeklilik hakkında da yararlanabilirler. Erken emeklilik talebi için bir işte çalışıyor olmak zorunludur.

Engelli Memurun Erken Emeklilik Hakkı

Engelli memur, işe giriş tarihi ne olursa olsun erken emeklilik için vergi indirim belgesi almak zorunda değildir.

1 Ekim 2008 öncesi işe giren engelli memurlar, en az %40 engelli olmak şartı ile engel oranına bakılmaksızın 15 yıl çalışmakla emekli olma hakkı elde ederler. Bu memurlar, Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine tabidirler (5510 sayılı Yasanın Geçiş Hükümleri).

1 Ekim 2008 sonrası işe giren engelli memurlardan; malul sayılmayıp engel oranı %60 veya üzerinde olanlar; 15 yıl ve 3960 prim günü ile erken emeklilik hakkını alırlar. Engel oranı % 50 ilâ % 59 arasında engelli olanlar; en az 16 yıl ve 4320 gün, engel oranı % 40 ilâ % 49 arasında engelli olanlar; en az 18 yıl ve 4680 gün ile emeklilik hakkı elde ederler. Bu memurlar 5510 sayılı Yasa hükümlerine tabidirler.

İşe Girdikten Sonra Engelli Hale Gelenlerin Erken Emekliliği

- Çalışma gücü kaybı oranı %60 ve üzerinde olanlardan malulen emeklilik hakkı alamayanlar; 15 yıl,
- Çalışma gücü kaybı oranı %50 -%59 arasında olanlar; en az 16 yıl-5760 prim günü,
- Çalışma gücü kaybı oranı %40 -%49 arasında olanlar; en az 18 yıl-6480 prim günü ile emekli olabilirler.

Bağ-Kur Çalışanları İçin Erken Emeklilik Hakkı

Engel oranı; %60 ve daha çok olanlar 15 yıl, 3960 gün, engel oranı; %50 – %59 arası olanlar 16 yıl, 4320 gün, engel oranı; %40-%49 arası olanlar 4680 günde emeklilik hakkı alırlar. Bağ-Kur çalışanlarının erken emeklilik için vergi indirim belgesi almak zorunluluğu yoktur, emeklilik başvurusu için prim borcu olmaması gerekir.

İşçi Kadrosunda Çalışanların Erken Emeklilik Hakkı

İş Kanuna tabi çalışan engellilerin işe giriş tarihlerine göre ve engel oranlarına göre erken emeklilik süreleri farklılık gösterir. 1 Ekim 2008 öncesi işe giren SSK'lı çalışanın engelli erken emeklilik hakkından yararlanması için; gelir vergisi indirim belgesi almış olması zorunludur. Bu işçiler 506 sayılı Yasa hükümlerine (5510 sayılı Yasanın Geçiş Hükümleri) tabi olarak emekli olurlar. 1 Ekim 2008 ve sonrası işe giren işçiler ise 5510 sayılı Yasa hükümlerine göre

emekli olur ve bu işçiler, erken emeklilik için vergi indirimi belgesi almak zorunda değildirler. Erken emeklilik için yıl ve prim günü şartının sağlanmış olması gerekir. Her ikisini tamamlamış olanların prim günü 5400 günden eksik ise, bu çalışanların prim günleri emeklilik işlemi sırasında 5400 güne tamamlanır.

Sigorta Başlangıç Tarihi	%40 ile 59 arası	%60 ile 79 arası	%80 ve üzeri
05.08.1991 ve öncesi	15 yıl; 3600 gün	15 yıl;3600 gün	15yıl; 3600 gün
06.08.1991-05.08.1994	16 yıl; 3760 gün	15 yıl 8 ay;3680 gün	15yıl; 3600 gün
06.08.1994-05.08.1997	17 yıl; 3920 gün	16 yıl 4 ay;3760 gün	15yıl; 3600 gün
06.08.1997- 05.08.2000	18 yıl; 4080 gün	17 yıl; 3840 gün	15yıl; 3600 gün
06.08.2000- 05.08.2003	19 yıl; 4240 gün	17 yıl 8 ay; 3920 gün	15yıl; 3600 gün
06.08.2003- 30.09.2008	20 yıl; 4400 gün	18 yıl; 4000 gün	15yıl;3600 gün

1Ekim 2008 tarihinden önce işe giren engelli işçilerin erken emeklilik süreleri

Sigorta Başlangıç Tarihi	%40 ile 49 arası	%50 ile 59 arası	%60 ve üzeri
01.10.2008-31.12.2008	18yıl;4bin 100 gün	16 yıl;3bin700 gün	15 yıl;3bin700 gün
01.01.2009-31.12.2009	18 yıl; 4 bin200 gün	16 yıl;3bin800 gün	15yıl;3 bin800 gün
01.01.2010-31.12.2010	18 yıl; 4 bin300 gün	16 yıl;3 bin900 gün	15yıl; 3bin900 gün
01.01.2011-31.12.2011	18 yıl; 4 bin400 gün	16 yıl; 4 bin gün	15yıl;3bin 960 gün
01.01.2012-31.12.2012	18 yıl; 4 bin500 gün	16 yıl; 4 bin100 gün	15yıl;3bin 960 gün
01.01.2013-31.12.2013	18 yıl; 4 bin600 gün	16 yıl; 4 bin200 gün	15yıl;3bin 960 gün
01.01.2014-31.12.2014	18 yıl; 4 bin680 gün	16 yıl; 4 bin300 gün	15yıl;3bin 960 gün
01.01.2015'den sonra	18 yıl; 4 bin680 gün	16 yıl; 4 bin 320 gün	15yıl;3bin 960 gün

1 Ekim 2008 ve sonrası işe giren engelli işçilerin erken emeklilik süreleri

Engelli çalışanın erken emekliliği için bakınız: 5510 sayılı Genel Sağlık Sigortası ve Sosyal Sigortalar Kanunu (Madde 28). 1 Ekim 2008 öncesi işe giren memur ve işçiler Kanununun Geçiş Hükümlerine bakabilirler.

Malulen emeklilik

İşe girdikten sonra çalışma gücü kaybı oranı, SGK Sağlık Kurulu tarafından % 60 ve üzerinde olduğuna karar verilenler; 10 yıl /1800 iş günü prim ödenmesi şartı ile malulen emekli olurlar. Ancak başkasının bakımına muhtaç derecede malul olanlar için sadece 1800 iş günü prim ödenmiş olma şartı ile malulen emekli olurlar. İşe girmeden önce malul durumda olanlar, malulen emekli olamazlar. Malulen emekli olmak isteyen kişi, SGK'ya başvuru yapar. Başvuru

yapıldığında bir işte çalışılıyor şartı aranmaz. SGK isterse kişiyi, çalışma gücü kaybı oranının tespiti için bir hastaneye sevk eder. SGK Sağlık Kurulu, inceleme sonucu karar verir. Kişi isterse, SGK sonucuna itiraz edebilir. Bakınız: 5510 sayılı Genel Sağlık Sigortası ve Sosyal Sigortalar Kanunu Madde 25.

Ağır engelli çocuğu olan sigortalı annelerin erken emekliliği

1 Ekim 2008 tarihinden sonra (çocuğun doğum tarihi ve ağır engelli hale geldiği tarih dikkate alınır), çalışılan sürenin dörtte biri oranında süre çalışılan süreye ilave edilir. Bu süre emekliliğe kalan süreden düşürülür. Bu haktan yararlanmak için, eğer boşanma durumu varsa velayetin annede olduğu süreler dikkate alınır. Çocuğun bakım evine verilmesi halinde bu haktan yararlanma süresi sona erer. Bakıma muhtaç durumdaki çocuğun vefatı halinde anne, çocuğun yaşadığı süreler için de başvuruda bulunabilir. Başvuruda, mevcut engelli sağlık kurul raporunun aslı gibidir fotokopisi (raporun alındığı hastane başhekimliğince, ıslak imzalı) kullanılır. SGK'nın kararına, zaman aşımını olmaksızın itiraz edilebilir.

Başvuru; çalışma belgesi, engelli raporunun aslı gibidir fotokopisi, çocuğun ve annenin kimlik fotokopileri ve dilekçe ile Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) yapılır.

Bakınız: 5510 sayılı Genel Sağlık Sigortası ve Sosyal Sigortalar Kanunu Madde 28

SGK ÖDENEĞİ OLAN BAZI MALZEME VE HİZMETLER

Akülü tekerlekli sandalye, manuel tekerlekli sandalye, işitme cihazı, koklear implant (biyonik kulak), ortez ve protezler, fizik tedavi ve diş tedavisi ödemelerinin belirli bir kısmı SGK tarafından karşılanır. Ayrıntılı bilgi ve diğer ödemeler için bakınız: Sağlık Uygulama Tebliği

Hasta alt bezi/külotlu hasta alt bezi/çocuk bezi

Tuvalet kontrolü olmayan (mesane ve rektum kontrolü olmayan) yaşlı bireyler ve 2 yaşını dolduran engelli çocuklar için bez raporu çıkartılabilir. 18 yaşına dek çocuk bezi ödemesi yapılırken, 18 yaş sonrası yetişkin bezi ödemesi yapılmaktadır. Ancak 18 yaş altı olup yetişkin bezi kullanan çocukların raporlarında "bel çevresi, boy, kilo gibi değerler verilerek çocuğun yetişkin bezi kullanmasının uygun olduğu" belirtilirse; çocuk için yetişkin bezi ödeneği alınır. Bununla ilgili açıklama Sağlık Uygulama Tebliğine işlenmiştir.

Diş tedavisi

Engellilerin dolgu, diş çekimi, anestezi altında işlemler ve özel durumlarda protez ücretleri Sağlık Bakanlığına bağlı diş sağlığı merkezleri ve üniversite hastanelerinde olması şartı ile SGK tarafından karşılanır. SGK ile anlaşmalı özel diş sağlığı merkezlerine sevkli gidilmesi zorunludur.

Tıbbi malzeme ve ilaç alımında ödeme yardımı

Hanede kişi başına düşen miktar asgari ücretin üçte birinden az olanlar bağlı oldukları il/ilçe Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfına başvurarak almış oldukları tıbbi malzemelerin SGK ödemesi dışında kalan miktarını talep edebilirler. Burada, Vakıf Mütevelli Heyetinin kararınca kişiye ödeme yapılıp yapılmayacağı belirlenir.

KAMUSAL HAKLAR

Su indirimi

Bulduğunuz il/ilçe belediyesinin, engellilere su indirimi yapıp yapmadığını ilgili birimden öğreniniz. Eğer indirim yoksa belediyeden bunu talep edebilirsiniz.

Ev sahipleri ve kiracıların, su indirimi için başvurusunda evin deprem sigortası belgesini göstermeleri gerekmektedir. Ev sahipleri tapu belgesi, kiracılar kira kontratı, lojmanda oturanlar ise lojman dağıtım belgesi ile başvuru yaparlar. Engelli sağlık raporunun aslı gibidir belgesi, nüfus kâğıdı fotokopisi ve engelli kişi adına varsa vasi belgesi gerekmektedir. Ankara’da su indiriminden (%50 oranında) yararlanmak için yeni bir düzenleme yapılınca dek 18 yaşını doldurmak gerekmektedir.

Elektrik faturasında destek yardımı

Düzenli sosyal yardım alanların elektrik faturalarının bir kısmı Devlet tarafından ödenmektedir. Konu hakkında sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından bilgi alınız.

Evlerinde solunum cihazına bağlı hastası olanların, elektrik borcu olduğunda; eğer elektrik dağıtım şirketine engelli raporları ile bildirim yapmışlarsa, borçlarına karşılık elektrik kesintisi uygulanmaz.

Şehir içi ulaşım

Belediye otobüsleri, özel halk otobüsleri, metro seferleri, TCDD ve Deniz Yollarının şehir içi/dışı seferleri ücretsizdir. “Ağır engelli”, “tam bağımlı birey” ya da çocuklar için “Çok ileri düzeyde özel gereksinim var (ÖGV)”, “Belirgin ÖGV” ve “Özel koşul gereksinimi var (ÖKGV)” ibareli raporu olanların bir refakatçisi (engelli kişi ile birlikte olmak şartıyla) ücretsiz ulaşımdan yararlanır.

Şehirlerarası otobüslerde indirim

Sadece engelli bireyin kendisi indirimden yararlanır. Şehirlerarası ulaşımda engelli indirim; otobüs firmaları, en az %40 oranında engelli olduğunu belgeleyen kişilere; 20 koltuğa kadar olan taşıtlar için 1 kişiye, 20 koltuktan fazla koltuğa sahip taşıtlar için ise en fazla 2 kişiye, geçerli ücret tarifesi üzerinden bilet ücretinde %40 indirim uygular. Ancak, aynı taşıtla taşınacak engelli yolcu sayısının 20 koltuğa kadar olan taşıtlarda 1’den fazla, 20 koltuktan fazla koltuğa sahip taşıtlarda ise 2’den fazla olması halinde, her fazla engelli yolcu için, geçerli ücret tarifesi üzerinden bilet ücretinde %30 indirim uygulanır. Bu fıkra uymayan yetki belgesi sahiplerine 5 uyarı verilir.

Hava yollarında indirim

THY için; iç hat biletlerinde %20 indirimden, dış hat biletlerinde %25 indirimden faydalanılır. Ağır engelli olan yolcuların refakatçileri de indirimli bilet alabilir. Özel ihtiyacı olan yolcular 48 saat öncesinde ilgili hava yollarının müşteri hizmetlerini arayarak ihtiyaçlarını bildirmelidir. Diğer havayolları için müşteri hizmetlerini arayınız.

Müze ve ören yerleri

Giriş ücretsizdir.

Devlet Tiyatroları

Gösteriler ücretsiz izlenir.

Diğer hizmetler

TV yayını hizmetlerinde (Digitürk, Türksat Uydunet Hizmetleri, Türkcell Süperonline gibi), telefon/internet hizmetlerinde (Türk Telekom Sabit Hat, cep telefonları, Superonline, TTNET ve Fiber İnternet, D Smart gibi) indirimli tarifeler mevcuttur.

DİĞER DÜZENLEMELER

Engelli seçmenler için düzenleme yapılması

Seçim Kurulları seçimlerde oy kullanacak engelliler için oy kullanma alanlarını engellilere uygun hale getirmekle yükümlüdürler. Seçmen kaydı sırasında engelli sağlık raporunu veriniz. Yatağa bağımlı olup evden çıkamayacak durumda olduklarını hekim raporu ile tespit ettiren seçmenler, evlere oy sandığı talebinde bulunabilirler.

Belediye hizmetleri

Büyükşehir, il, ilçe ve belde belediyeleri engellilere yönelik çalışmalar yapmakla yükümlüdürler. Yaşadığınız il/ilçe belediyelerine müracaat ederek engellilere yönelik hizmetleri öğrenebilirsiniz.

Muayenede öncelik hakkı

Tüm hastanelerde ve aile hekimliklerinde, engellilere muayene sırasında öncelik hakkı vardır. Genelgeye göre engelliler, acil vakalardan sonra 2. Sırada öncelik hakkında sahiptir. Hastanede yapılan röntgen, EKO, EKG gibi işlemlerde de öncelik hakkı vardır. Bakınız: Sağlık Bakanlığı Genelgesi 2010/73 ve 80 sayılı.

Engelsiz Sağlık İletişim Merkezi (ESİM)

Engel Tanımayan Mobil Uygulama: Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, 112 Acil Çağrı Merkezini kullanamayan işitme engelli bireylere, işaret dilinde 7/24 görüntülü destek veren internet mobil uygulaması (akıllı cep telefonuna indirilir) ESİM, 112 Acil Ambulans hizmeti yanında tercüme hizmetiyle de Merkezi Hekim Randevu Sistemi'nden (MHRS) randevu verilmektedir. ESİM, poliklinik ve sağlık kurul görüşme ve değerlendirmelerinde kullanılabilir.

112 Acil Servise anında bildirimde bulunabilir, işaret dili ile görüntülü konuşma yapabilir, GPS kullanarak konum ve olay yeri fotoğrafı gönderebilirler. İnternet yoksa SMS üzerinden koordinat göndererek ESİM ile bağlantı kurabilir. SMS ücretleri Bakanlık tarafından karşılanmaktadır. Engelli tarifesiyle faydalananlar için veri haberleşmesi ücretsizdir.

Çocukların aşı programları

Okula gidemeyen özel gereksinimli çocukların aşıları aile hekimliklerinde yapılır.

TOKİ kura çekilişinde haklar

TOKİ kampanyalarında uygun şartları taşıyan engelliler, engellilere ait kuraya katılırlar. Kurada çıkmayanlar, genel kuraya katılabilirler.

Bakıma muhtaç yakını olan erbaş ve erler hakkında

Bakıma muhtaç engelli yakını olan erbaş ve erler ailesinin ikametine yakın bir garnizonda askerlik yapabilmek için buldukları ildeki askerlik şubesine ya da Kuvvet Komutanlıklarına dilekçe ile başvurabilirler. TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesine göre (Sayfa 8-2 Madde 5/a); anne, baba, eş veya çocuğu bakıma muhtaç engelli olan erbaş ve erlerden istekli olanların dağıtımları, erbaş ve erlerin nüfusa kayıtlı oldukları ve kendisi ile ailesinin ikamet ettiği il hudutları dışında olmak kaydıyla, bakıma muhtaç engelli kişinin ikametine yakın birlik, kurum ve karargâhlara yapılır.

Zihinsel engelli çocuklar için vasi kararı çıkarılması

Bu çocuklar için vasilik almak isteyenler; çocuk 18 yaşını doldurduğunda, çocuğun engelli sağlık raporu ile Sulh Hukuk Mahkemesine başvurmalıdır. Bu dava için dosya masrafı ödenmez sadece pul parası ödenir. Ankara'da Sulh Hukuk Mahkemesi için Ulus Adliye Ek Binasına başvuru yapılır.

Engelli erkek çocuklar için maluliyet tespiti talebi

Kız çocukları, evlenmedikleri ve sigortalı bir işe girmedikleri sürece, anne ya da babalarının üzerinden sağlık yardımı almaya devam ederler. Engelli olan erkek çocuklardan öğrenimine devam etmeyenler hakkında, 18 yaşını doldurduklarında anne ya da babalarının üzerinden sağlık hakkına devam etmeleri için, SGK tarafından haklarında maluliyet incelemesi yapılmalıdır. Mezun olması gereken yaşta liseyi ve üniversiteyi bitirenler, mezun olduktan sonraki 2 yıl anne ya da babalarının üzerinden sağlık yardımı almaya devam ederler. Anne veya babası sigortalı olmayanların sağlık primi Devlet tarafından ödenir. Maluliyet incelemesi için SGK'ya başvuru yapılır. SGK'dan malul kararı alan çocuklar, anne veya babalarının üzerinden sağlık yardımına devam ederler ve bu çocukların anne ve babalarının vefatı halinde yetim aylığı alma hakları olur. Malul kararı alamayan çocuklar aylık sağlık primi öderler ve bu çocukların yetim aylığı alma hakları olmaz. Zorunlu sağlık primi ödemek için gelir testi yapılması amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuru yapılır. Engelli aylığı alanların malul çocuk olup olmadıklarına bakılmaksızın, sağlık primleri Devlet tarafından ödenir.

Pasaport alımı

Anne ve babalar; engelli sağlık raporunda ağır engelli olup, evli olmayan ve çalışmayan çocukları için kendilerinin hak ettiği pasaportu çocuklarına çıkartabilirler.

Yatılı kurum bakımı hizmeti

Bakıma ihtiyaç duyacak derecede engelli olup evde bakımı sağlanamayan engelli bireyler şartları sağlamaları halinde, resmi ya da özel bakım kurumlarından yararlanma hakkına sahiptir. Başvurular Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine yapılmaktadır.

BİLGİ ALMAK İÇİN BAŞVURULACAK KURUM/İLETİŞİM NUMARALARI

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engeli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Mail adresi: bilgiedinme.eyhgm@ailevecalisma.gov.tr

İletişim: (0312) 705 70 00 - 01

İŒitme engelliler mesaj hattı: (0312) 284 38 38

ALO 183 Sosyal Hizmetler

Kadın, çocuk, engelli ve yaŒlı, Œehit yakınları ve gazilerle ilgili gelen çağrılar değerlendirilerek rehberlik ve danıŒmanlık hizmeti verilmektedir. İhmal istismar ve Œiddet vakaları veya tre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için tedbir mahiyetindeki ihbarlar, durumun aciliyeti göz önünde tutularak, vakanın bulunduğu ilin acil müdahale ekip sorumlusuna yönlendirilmektedir.

ALO 144 Sosyal Yardımlar

Sosyal YardımlaŒma ve DayanıŒma Vakıfları tarafından yürütülen Œartlı eğitim/sağlık yardımları, kömür yardımı, gıda yardımı, engelli aylığı, eŒi vefat eden kadınlara yapılan yardımlar, tüp bebek yardımı, barınma yardımı vb. yardımlar ile proje destekleri hakkında yapılan her türlü talep, öneri ve Œikâyetler alınmakta, veri tabanı incelenerek arayan kiŒiye baŒvurusunun durumu hakkında bilgi verilmekte, ilgili İl/İlçe Sosyal YardımlaŒma ve DayanıŒma Vakfına yönlendirme yapılmaktadır.

Kamu Denetçilięi Kurumu

Kamu Denetçilięi Kurumu, Anayasamızın 74. maddesinde yer alan Anayasal bir Kurumdur. 6328 sayılı Kanunun 5. Maddesi gereğince ‘‘Kurum, idarenin iŒleyiŒi ile ilgili Œikâyet zerine, idarenin her türlü eylem ve iŒlemleri ile tutum ve davranıŒlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayıŒı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araŒtırmak ve idareye önerilerde bulunmakla...’’ grevlendirilmiŒtir. Engelli bireyler ve aileleri, hak ihlali olduğunu dŒndkleri konularda Kuruma baŒvuru yapabilirler. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://www.ombudsman.gov.tr/>

KAYNAKLAR

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi
2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu
2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu
4857 sayılı İş Kanunu
506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu
5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun
5510 sayılı Genel Sağlık Sigortası ve Sosyal Sigortalar Kanunu
5682 sayılı Pasaport Kanunu
652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun
Hükmünde Kararname
6663 sayılı Kanun
Başbakanlık Genelgesi (2010/2)
Başbakanlık Genelgesi (2002/58)
Belediye Kanunu
Büyükşehir Belediye Kanunu
Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik
Devlet Memurları Kanunu
Devlet Personel Başkanlığı Görüşleri
EGM Genelgesi (2015/55)
Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik
Emekli Sandığı Kanunu
Emniyet Genel Müdürlüğü Genelgesi, “Özürlü Yakını Olan Personel Durumu”, (2010/15).
Engelliler Hakkında Kanun
Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik
Evde Bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmelik
Jandarma Genel Komutanlığı Nöbet Hizmetleri Yönetmeliği
Kamu Sağlık Hizmetleri Satış Tarifesi Usul ve Esasları
Karayolları Taşıma Yönetmeliği
Kredi ve Yurtlar Kurumu Yönetmeliği
Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği
Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Sayısal Oyunlar Yönetmeliği
Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu
ÖTV II Sıralı Tebliğ
Özel Tüketim Vergisi Kanunu
Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşları Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği
Sağlık Bakanlığı, Poliklinik Hizmetlerinde Öncelik Sırası Genelgesi (2010/73 ve 80 sayılı)
Sağlık Bakanlığı, Özürlü Kişilere Yönelik Sağlık Hizmetinin Sunumuna İlişkin Genelge (2010/79)
Sağlık Uygulama Tebliği
Sağlık Bakanlığının 11.04.2019 tarih 23642684 sayılı Engelli Raporlarının Düzenlenmesinde Uyulacak Kurallar Konulu yazısı
Sarı A., 2016, Engelli Hakları ve Genel Mevzuat, 2. Basım, Ankara.
Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun
Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar
TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesi
TSK İç Hizmet Yönetmeliği
TSK İzin Yönetmeliği
TSK Lojman Yönergesi
Vakıflar Yönetmeliği